

imatgeria poètica a primers del S. XVII: «Per ceptre, algun aspi vell, / la corona de otipell / que fou del rey de Nadal; / per supremo tribunal, / un banc ab un para-sol; / y, als peus, ma grandesa vol / un món de paper d'estrassa: / y ab esta postura y trassa, / mar-
 5 nardé de *pol a pol!*», Rector de Vallfogona. «Publica, y fé que es senta / de un *pòl* en altre ton cant, / que tal amor publicant, / tu, llengua, aniràs contenta», Miq. F. de la Càrcel, 1633 (JMBover, *BiEscrBál.* I, 162.2.1). «*Veus eixa mar que abraça, de pol a pol, i*
 10 *hert», Atl. I, 1a. Polar [Lacav.]; polaritzar; polarització, -itzador. Despolaritzar, -ació. Polaritat.*

CR.: *Polarimetre. Polariscopi.*

Politríc, V. *poli-* *Politzar*, V. *polir* *Politxó*, *poli-
 15 xonar*, -ador, V. *pal* *Politúria*, *poliúric*, V. *orina*
Polivalència, *polivalent*, V. *valer*

POLL, I, 'pollet' etc., del ll. PŪLLUS 'cria de qual-
 sevol animal', 'pollet de gallina'. □ 1.ª doc.: c. l'any 1200.

El mot significa més aviat 'pollastre' que 'pollet' en tota l'època medieval, començant pel Capbreu de Besora de Cardener, de c. a l'any 1200, que tinc copiat
 25 del ms. de l'arxiu de Solsona (1964). L'«Ordonament de les causes menjadores, e de aucels, e de *pols*, e d'ous e formatges» figura entre les ordinacions de la batllia de Perpinyà, de l'a. 1275 (RLR IV, 358); «Arnau Mauris jura que és de la casa de Cornelà: fa al Sr. Rey un *pol*», «--- jura que fa de cens un parel de *pols*» en el Capbreu de la vall de Ribes de c. 1283 (ibid., 56, 59); «entenen a vendra los manomessors --- la sisena part del deuma d'Orbanyà, així co és --- de lana, de carnalatge, de *pols* e de porcelss» 1308 (RLR VIII, 49). I igual en textos del cat. central: «aquell qui haurà morta la galina o lo *pol*, que li haje a dar: de una galina 18 diners, e de un *poll* e de una *polla* 12 drs.», St. Celoni, 1370 (BABL XII, 135).

Igual ho veiem en els textos literaris, com ja en Lluç, o bé: «Solament que-ls mesquins de marits hi puxen bastar --- fina carn-salada, e molta altra vianda de pasta, ab bon formatge e panades de colomins e de *polls*, han axí per fruita com si eren figures o préssecs», Bmetge (*Somni* III, NCL., 123.14); «en estiu menç *polls* tenres, en diverses maneres, ço és: en ast e aigua-ròs; o en olla, ab salsa d'agràs e en pa ---», Eiximenis (*Terç*, NCL. VI, 51); «de continent lo bon hom féu alciura *polls* e guallines ---», *Filla de Contastí* (NCL. XLVIII, 81).

A diferència de les altres llengües romàniques, el descendent del ll. PULLUS ha pres en llenguadocià i gascó el significat de 'gall', cosa que ja apareix en textos dels Ss. XIII-XIV, com el *Bestiari* o *Gui. de la Barra* o Matfré Ermengaut de Beziers: «Car Jhesu Crist dich
 35 lh'avia / que el lo renegaria, / tres vetz enan que-l *pols* cantès» (PSW, 426; Rayn. IV, 589). Avui llgd. *poul*, gascó *poutch*, aranès *púç* o *purét* en aquest sentit (Cor., *Vocab. Aran.*, 98).

En la nostra llengua aquest ús es degué estendre

antigament fins a una franja extrema del domini català pirinenc: «quan canteren los *pols*» trad. «circa *pullo-
 rum cantus*» (480.14), 164r2, i altres passatges de les *VidesR* (gloss. vol. I, 178, on a tort s'adueix com
 5 d'aquest sentit el citat doc. de Sant Celoni; *LleuresC*, 282); però el parlar de les *VidesR* correspon a la franja Nord del Conflent, però avui això ja no és ni ross., llevat d'algun vilatge fronterer (1960) i només en queden rastres a la zona ribagorçana de llenguatge mixt: Benasc un *pòlo* 'un gall', pl. *uns pòlç* (1965), i a penes enlloc més a l'E. ni al Sud ni a Ribagorça.

A Les Paüls ja són els pollastres o en general l'avi-
 ram gallinaci («dóna *miyçá als pòlçs*» 1957). A l'arag. de Bielsa sento *pòlo*, però parlant d'un pollastre rega-
 15 lat per la festa major (1965). Pot haver-se estès almenys per l'Isàvena, car el *Morro del Pòlç* damunt Lasquarri, essent molt alt, al cap extrem d'una serra, deu referir-se al cant dels galls quan es posen a cantar marcant l'alba, que tenyeix ja els cims de llevant; «d'aquí
 20 l'hora dels primers *polls*» per l'aurora, en la Cròn. del Cerimoniós («començà la batalla vers hora de completes e durà fins hora dels primers *polls*»).

En llatí s'aplicava PULLUS ja de preferència al fill de la gallina, però pròpiament i en general, es refereix a les cries de qualsevol animal (un ase, una fera etc.).
 25 No en mancà alguna supervivència catalana, en particular parlant dels ocellets: «hages pietat, molt car pare, del *poll* acaçat qui encara no té ploma; e tramet-li lo teu sant àngel, qui-l torn en lo niu, del qual és estat gitat, per tal que allí visca fins que puxa volar», Bernat Oliver (*Excitatori*, 43.11). Altrament, d'això depèn que els apicultors anomenin *los pòlç de l'abèlla* les menudes cries d'aqueix insecte, p. ex. en el Priorat (El Lloar, 1936).

Ha causat dificultats en la història del nostre vocabulari la coincidència i considerable grau de confusió entre els mots *poll* gallinaci, de PULLUS, *poll* insecte, de PEDUCULUS, i *poll* arbre, o sigui 'pollancre', corresponent al ll. PŪPULUS. L'homonímia s'ha eliminat
 35 usant derivats, per a un o altre, en la mesura que la fonètica dialectal no distingia ja pronunciant com a *l* la *ll* (= *yl*) dels dos darrers mots. Exposa el quadro dialectal dels resultats d'aqueix conflicte (i una mica l'històric) un estudi monogràfic d'A. Grieria (*Misc. Prat de la Riba*, 1927, 211-218), amb dades útils, i no sense alguna bona idea, al qual per tant remetem, per més que hi barregi alguns errors, per perjudici o inexactitud.

El gran remei ha estat adoptar el diminuti *pollet*
 40 per distingir-lo, alhora, del pollastre, i també de l'insecte i arbre *poll*. Allà, però, on el nom d'aquests havia de sonar *poi*, el remei era molt menys útil i en gran part s'ha continuat anomenant *poll* tots els gallinacis joves o capats; així amb gran extensió a les comarques del NE. i centre del Princ., en particular cap a Girona, Vic-Ripoll etc.: a Camós em parlaven d'una bauma on tancaven *pòlçs*; no gaire diferent ho anoto, i sembla tractar-se de pollets més que pollastres, en els llogarets de St. Joan de les Abadesses (1930), Orís (1954) i Parròquia de Ripoll (1953): a la Vall de Llè-